

Oroszország kizárása az ET-ből – lassan körvonalazódnak a következmények

A 2022 februárjában megkezdett Ukrajna elleni orosz invázió hatására az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága (ET MB) egyhangú döntést hozott arról, hogy az ET Statútumának 8. cikke alapján megindított eljárás keretében az Oroszországi Föderáció ET-tagságát 2022. március 16-án, 26 év után azonnali hatállyal megszünteti. Oroszország kizárásnak nemcsak jogi, de jelentős költségvetési következményei is várhatóak mind a szervezet egészére, mind magukra a tagállamokra nézve, amelyek egy hónappal a döntés után már jobban körülhatárolhatók.

Az ET Statútuma 8. cikke értelmében, amennyiben az Európa Tanács egy tagállama súlyosan megsérti a 3. cikk rendelkezéseit (a jog uralmának elvét és azt az elvet, hogy a joghatósága alá tartozó minden személy részesül az emberi jogokban és az alapvető szabadságokban), képviseleti joga felfüggeszthető, és a MB felkérheti, hogy a 7. cikkben foglaltak szerint jelentse be kilépését. Ha az illető tagállam a felszólításnak nem tesz eleget, a Bizottság elhatározhatja, hogy az illető állam tagsága a Bizottság által megállapított időpontban megszűnik. Ezzel összefüggésben szükséges említést tenni arról, hogy az orosz külügyminisztérium már 2022. március 10-i nyilatkozatában közölte, hogy az ET-statútum 7. cikkének értelmében Oroszország a továbbiakban nem kíván részt venni az Európa Tanácsban, illetve az orosz ET-nagykövet március 15-én jelezte ezt az ET-főtitkárnak, illetve átadta Lavrov orosz külügyminiszter levelét az ET-ből való orosz kilépési szándékról, majd egy nappal később az ország kizárása is megtörtént.

Ezt megelőzően azonban az ET MB már február 25-én elfogadta az Oroszország Miniszteri Bizottságban és Parlamenti Közgyűlésben birtokolt képviseleti jogainak felfüggesztéséről szóló határozatot, amelyet 42 tagállam támogatott.

A tényleges márciusi kizárás súlyos változásokat vont magával a szervezetben. Az egyik legszembetűnőbb következmény az ET költségvetését érinti, mivel az Oroszországi Föderáció tagdíja a teljes költségvetés 10,2%-át teszi ki (a 2022-es költségvetésben ez 33 949 208,77 eurót jelentett), ezért az ország kilépésével a szervezeten belül súlyos pénzügyi nehézségekkel kell majd számolni. Emellett a jogi helyzetet is átalakítja a kizárás, hiszen az egyes

ET-szerződések jogi sorsát a jövőben egyénileg kell majd megvizsgálni, melyek azok, amelyeknek részese marad Oroszország, és melyeket mondják fel. Azt például már látni lehet, hogy 2022. szeptember 16-ig *Az emberi jogok európai egyezménye* részes fele marad az Oroszországi Föderáció, illetve a kizárás után az említett dátumig az Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) elé kerülhetnek azok az ügyek, amelyeket illetően az *Egyezményben* foglalt jogok megsértésére került sor. Ezek alapján a MB a továbbiakban is felügyeli az Oroszországgal kapcsolatos bírósági ítéletek végrehajtását, azonban a kizárás további következménye, hogy a Bíróságon a továbbiakban nem lesz orosz bírór. Március 16-tól kezdve Oroszország azonban nem részese az Európa Tanács tagállamainak fenntartott, úgynevezett zárt egyezményeknek és jegyzőkönyveknek, valamint például a Pompidou Csoportnak, a GRECO-nak (a Korruptió Elleni Államok Csoportja, Group of States against Corruption), a Velencei Bizottságnak, illetve a történelemoktatási obszervatóriumnak sem.

A kizárásról szóló döntésre egyébként az ET eddigi történelme során nem volt példa, illetve a kilépésre is csak egy esetben került sor, 1969-ben Görögország a katonai junta hatalomgyakorlása alatt kilépett a szervezetből, majd visszatért oda 1974-ben, ami szintén rendkívül érdekessé, mondhatni visszássá teszi az ET-tagság mibenlétét.

A Miniszeri Bizottságban március második felétől, illetve áprilisban is folytatódtak és zajlanak az egyeztetések az ET-tagság megszűnésének jogi és pénzügyi következményeiről. Az ET költségvetése tekintetében a bekövetkezett hiányt értelemszerűen a tagállamoknak kellene kipótolniuk, sőt, felmerült, hogy Ukrajna képes lesz-e éves hozzájárulását befizetni a szervezet részére, illetve szükség lesz-e erre. Ennek elmaradása esetén ugyanis további hiánnyal kell számolni. A MB olasz elnöksége a költségvetési kérdésekkel összefüggésben hivatalosan még nem adott tájékoztatást, a helyzet megoldása, illetve annak hivatalos kommunikációja így várhatóan ősze toródik majd.

A jelenlegi hónapban, az eddigiekig a MB több olyan területet is beazonosított egyeztetései során, amelyet az Oroszországi Föderáció kizárása nyomán a közeli jövőben tisztázni kell. Példaként említhető annak megvizsgálása, miként lehetséges fenntartani az ET kapcsolatait például az orosz civil társadalommal, illetve az orosz kapcsolatokkal átszőtt egyéb országok civil szervezeteivel, valamint többek között azt is ki kell alakítani, hogy az ET keretében kidolgozott és a nem tagállamok számára is nyitott szerződésekben való további orosz részvétel milyen módon valósul majd meg, továbbá fel kell tárni ennek jogi és gyakorlati következményeit is.

Az egyeztetés tehát folytatódik, azonban a költségvetési kérdéseken túl mindenképpen lényegesebb lenne a jogi helyzet mihamarabbi tisztázása. Az Oroszországi Föderáció kizárása az Európa Tanácsból ugyanis nemcsak azt jelenti, hogy a fent leírtak alapján az állam nem része bizonyos egyezményeknek, de például azt is, hogy Oroszország ellen jogsértés esetén a továbbiakban nem indíthatók ügyek az EJEB előtt. Fontos kiemelni, hogy 2021-ben Oroszország ellen 6000 keresetet nyújtottak be, amely ügyek nagy része a fent említett szeptemberi dátumot követően valószínűsíthetően függőben marad, illetve befagy. Abban az esetben is, ha a Bíróság ítéletet hoz vagy hozna, esélytelennek tűnik, hogy Oroszország kifizetné az esetlegesen számára megállapított kártérítéseket. Megoldásként az eddigiekig a sajtóban felmerültek olyan nézőpontok, hogy az ENSZ Emberi Jogi Tanácsa, illetve egyéb multilaterális szervezetek hozzanak létre különleges mechanizmusokat az említett orosz vonatkozású emberi jogi ügyek kivizsgálása érdekében. Ez azonban szintén időigényes folyamatnak bizonyulhat. Bárhogyan is alakul a fenti kérdésekre történő válaszadás, azt mindenképpen számításba kell venni, hogy az Oroszországgal való közvetlen kommunikáció hiánya mind az emberi jogok területén, mind egyéb témakörökben rendkívüli ellentéteket szülhet, illetve a jelenlegi konfliktusokkal terhelt helyzet még jobban elharapózhat. Ahogyan már többek említették, egy teljes mértékben elszigetelt és magát is elszigetelő állam Európa számára ugyanis hosszú távon felettébb kontraproduktív.

2022. április 22.